

JOTA®

Ludmila Vítovcová

Já a tropy

Další důkaz o nezničitelnosti ženy

beletrie
pro ženy s nadhledem

Jiřímu a našim dcerám s láskou.

Ludmila Vítovcová

Já a tropy

Další důkaz o nezničitelnosti ženy

Jota 2010

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této knihy nesmí být reprodukována, uchovávána v rešeršních systémech nebo jakkoliv elektronicky, fotograficky či jinak přenášena bez předchozího písemného souhlasu majitele práv a nakladatele knihy.

© Ludmila Vítovcová, 1986, 2010
Illustrations © Jaroslav Kerles, 1986
© Nakladatelství JOTA, s. r. o., 2010

ISBN 978–80–7217–733–2

ÚVOD

Žili jsme v rovníkové Africe na pobřeží Indického oceánu. Můj manžel, veterinární lékař, pracoval jako expert Světové organizace pro zemědělství a výživu v hlavním městě Somálska, v Mogadišu. Já, žena v domácnosti bez veškerých vymožeností civilizace, jsem prala, vařila, pekla, nosila vodu a starala se o dvě malé dcerky. Den co den jsem bojovala předem prohranou bitvu s bujnou tropickou vegetací a dotěrnou havětí.

Náš dočasný domov byl rozlehlý přízemní dům, horký a dusný, v období dešťů plný vody. Obyvatelná byla pouze vstupní terasa se zahradním nábytkem, zcela zakrytá vegetací. Vzhledem k tomu, že teplota klesla v noci na 35 °C, topili jsme se čtyřicet hodin denně ve vlastním potu obaleni potničkami. Dům měl zavedenou elektřinu, v oknech mříže proti opicím, síť na ochranu před hmyzem a bytelné vstupní dveře opatřené závorou. Z velkého, ale neobyvatelného pokoje vedla do nitra domu tmavá chodba. Z ní se vcházelo do pracovny, ložnice a koupelny pána domu a do dalších místností pro ostatní členy rodiny. Stejně jako obývací i ostatní místnosti byly horké, dusné a neobyvatelné. Nejhorší byla kuchyně. První pohled mě zcela ochromil. Stála jsem jak zasažena bleskem a zírala na černý kameninový dřez plný roztodivné havěti, na řadu ohnišť a háky i police ve výši pro mě nedostupné. S hrůzou jsem si uvědomila, že tato tmavá začouzená sluj se pro mě stane mučirnou. Neměla jsem představu, jak přežiji s malými dětmi, roztodivnou havětí a ohništi. A to jsem ještě netušila, že budu muset péci chleba, v noci nosit vodu temnou zahradou a žít velice osaměle. Když jsem

odtrhla oči od ohnišť, spatřila jsem okno zakryté tmavou sítí. V rohu okna viseli na mřížích netopýři a vyrušení z klidu se strkali, pronikavě pískali a otvírali tlamičky. Pokud se některý neudržel a spadl dolů, byl to jeho konec. Pod oknem byly nakupeny balvany a v nich sídlil had. Nikdy jsem do těchto prostor zahrady nechodila, ale občas jsem hada oknem zahlédla. Když jsem zpracovávala kynuté houskové knedlíky z páchnoucího kvásku, bez rohlíků a z hladké mouky, vídala jsem přes clonu potu a slz zdviženou hadí hlavu. Přes hustou zelenou okenní síť potřísněnou netopýry jsem jen na zlomek vteřiny zahlédla pružné a ohebné hadí tělo jako vlnící se přelud. Nikdy jsem si nebyla jista, zda mě nemámí smysly, zda to nebyla jen halucinace z přehřátí. Pokaždé jsem pak pečlivě kontrolovala všechny sítě. Dům byl umístěn ve čtvrti, kde za vysokými ochrannými zdmi sídlili arabští úředníci s početnými rodinami. Ale za naším domem byla nezastavěná parcela zarostlá trnitou vegetací, s rákosovou chýší obývanou opicemi. Ty podnikaly občas nájezdy na náš dům, visely na mřížích, cenily žluté zuby, pronikavě vřeštěly a nepouštěly nás z domu. Za zdí se potulovaly tlupy polodivokých pouštních psů a ven ze zahrady jsme se odvážili jen autem. Měli jsme k dispozici staříčkový volkswagen, ze kterého se ve vložkách loupala modrá barva. Navzdory stáří a vzhledu byl vůz spolehlivý a nikdy nás nikde nenechal.

Jako manželka experta jsem měla bonu k dětem, zahradníka, kuchaře a sluhu. Ale pouze na papíru. Vzhledem k malým dětem jsem dělala vše raději sama a měli jsme pouze domorodého hlídače Musu. Ten sice nehlídal, k domácím pracím se nesnížil, ale ctil mého muže, miloval naše děti a mě toleroval. A nikdy nás nevykradli.

Záhy jsem si uvědomila, že žiji ve světě mužů. Ti milovali svoje velbloudy, zbožňovali děti a žena, černá či bílá, jim nestála ani za pohyb hlavy. Vysocí a šlachovití Somálci na mě zírali z dvoumetrové výše neproniknutelným pohle-

dem černých mandlových očí, jako by hleděli skrz skleněnou okenní tabuli. V jejich osobitém vystupování se mísila vznešenost velmožů a gráciéznost manekýnů s přezíravou důstojností až pohrdavostí. Zato Somálky byly kouzelné bytosti. Vysoké, štíhlé a krásné. Zahalené do spousty mušelínových závojų a zdobené přátelským úsměvem se pyšnily původem královny ze Sáby. Jejich děti, půvabná baculatá stvoření, byly u vytržení nad bílou pletí děvčat a platinové vlásky jim černoušci čechrli s uchváceným výrazem a výskali radostí.

Můj klidný manžel, vysoký a statný sportovec, Somálcům imponoval a nemohli pochopit, co ho ke mně poutá. Nejdříve zjišťovali, zda nejsem nemocná, když máme jen dvě děti. Pak mu ale dávali nepokrytě najevo, že taková malá a hubená nemá pro něho cenu a ať mě vymění. To mu doporučovali s patřičnou gestikulací a vůbec jim nevadilo, že tam stojím jak na trhu s otroky, vše slyším a srším vzteky.

Po třech letech pobytu v tropech jsem se naučila vařit knedlíky z hladké mouky, milovat všudypřítomné gekony, snášet nálety mūr a netopýrů, nenávidět šváby, bát se agresivních opic přenášejících vzteklinu a obávat se komárů plných malárie.

Nikdy mě neomrzela pohled na divoký Indický oceán, jen jsem získala respekt k jeho modrozeleným vlnám a obavy před mořskými obyvateli.

Přesto jsem netušila, že opustit zemi na rovníku bude tak dramatické a komplikované a že se náš pobyt řádně protáhne.

Vzpomínky se vynořují bez časové posloupnosti, jeden den jako druhý se vlečou v rozpálené řadě. Netrvá dlouho a splynou v nepřehlednou zmrš. Nade vším dominuje rozpálené slunce a neuhasitelná žízeň. Pouze příchod tropických lijáků probouzí vyprahlou přírodu k životu a burcuje obyvatele z odevzdané letargie.

Zážitky, které zde laskavému čtenáři předkládám, jsou zhuštěny do jednoho roku, neboť po návratu domů nebylo

v mé moci vykutat v paměti správný letopočet. Stačí ale zavřít oči — a už jsou tu zase. Čas jim neubral sílu ani vůni, ale má tu vynikající vlastnost, že dává zapomenout na tmavá místa a hezké okamžiky zvýrazní.

Nezúčastnila jsem se lovu na lvy, opice neunesly moje dcery ani o mne nikdo neprojevoval zájem, prožívala jsem slasti i strasti ženy v domácnosti vedené po africku. A přece... Chcete-li být účastni mého objevování, nezavírejte knížku.

Ludmila Vítovcová

O TOM,

co nosí přítelkyně Agáta. Absolvuji autoškolu a domácí kurs somálského minima. Na letišti upadnu v podezření a pak málem zaviním katastrofu, ale všechno nakonec dobře dopadne.

Když mi Jiří oznámil, že odjíždí jako expert Světové organizace pro zemědělství a výživu pracovat do Afriky, a zdůraznil svatou povinnost manželky následovat muže, nenapadlo mne nic vznešeného, ba ani duchaplného. Kdyby mi Jiří mohl číst myšlenky, měl by důvod k dalšímu rozvíjení své oblíbené teorie o racionální nepostižitelnosti ženské psychy. Naštěstí číst myšlenky neumí, a tak jsem se mohla zaobírat Agátou. Agáta je přítelkyně a bývalá spolužačka, které jsem zhruba do dvanácti let záviděla křestní jméno a od dvaceti let náramek. Dostala ho tenkrát darem od jakéhosi strýčka, který přijel z Afriky, a byl spletený ze žirafích žíní. Ten náramek, samozřejmě.

Náramek byl kouzelný a zapříčinil, že se Agátin život změnil k nepoznání. Muži dosud opomíjená se náhle stala středem pozornosti několika urostlých jedinců, v zaměstnání byla přerazena na lépe placené místo, vyhrála druhé pořadí ve Sportce a naštěpla si lýtkovou kost — to když lezla z vany a náramek neměla na ruce.

„V tom Somálsku jsou žirafy?“

„Stáda žiraf. Proč?“

„Jen tak.“ Milá Agáto, ten náramek budu mít taky, i kdybych měla některou dlouhokrkou krasavici osobně oholit.

„Somálsko je na rovníku a bude tam pěkné teplo.“

„Prima.“

Vzhledem k tomu, že jsem ráno co ráno mlhou vláčela řvoucí dvouletou Janku do jeslí, čtyřletou Lidunku zanechávala znervóznělou ve školce a cesta do zaměstnání mi byla

dostihovou dráhou, pobyt v teplých krajích se mi jevil jako zasloužený odpočinek v oáze klidu.

„Tak já to беру, drahouši.“

Vyřízení nekonečných dotazníků a nezbytných formalit jsem nechala na starost manželovi a sama s dětmi obíhala zdravotnická zařízení a prodělávala povinná očkování. V zemi, kam jsme se chystali, byl hlášen poslední výskyt pravých neštovic na světě, a tak k hrůze před žlutou zimnicí, cholerou a malárií přistoupilo další nebezpečí. Přestože se u nás už děti proti neštovicím neočkovaly, obě holčičky byly na paži označovány přijatou neštovicí a přípravy se zase posunuly o něco kupředu.

Bylo třeba zařídit spoustu věcí, požádat zaměstnavatele o neplacené volno, shánět bedny, po nocích balit a tiše si zoufat. Do toho dostaly děti příušnice.

S nadcházejícími dny a týdny se ložnice nadouvala spoustou podstatných i naprosto zbytečných věcí a útulností mohla tato místnost, dříve plná nadýchaného tepla, polštářů a přikrývek, konkurovat skladišti postiženému zemětřesením. Bez ladu a skladu se k sobě tulily knedlíky v prášku, antiplísňové preparáty, pasty na zuby, hořčice a chloramin. Před lavinou

beden jsme museli ustoupit do obývacího. S horečnatým úsilím jsem sháněla sítě proti moskýtům a propracovávala se povinným lékařským vyšetřením. Zvláště psychiatrie mě vyděsila. Zatímco Jiří byl díky kladným odpovědím na základní životní otázky milujete? kouříte? pijete? okamžitě uschopněn k daleké cestě, já požadovaný souhlas získala až po několika-hodinovém zkoumání a trnutí strachy před odhalením závad v mé nervové soustavě. Dle výsledku vyšetření jsem však byla schopna objet na voru zcela sama celou Afriku. Páni doktoři, měli jste mě vidět o rok později — honem byste ten úsudek o mých nervech pozměnili.

Povzbuzena výsledkem IQ testu, který mě úplně nezatracoval, a dopována představami širších dálav, jež bude nutno překonávat autem, jsem se rozhodla navštívit autoškolu s úmyslem získat řidičský průkaz. Na to tmavé ráno, kdy jsem se dostavila na úvodní lekci, hned tak nezapomenu. V rozrušení jsem zapomněla tužku, poznámkový blok i jméno instruktora. Tak jsem se vydala hledat staršího muže, který mi byl přislíben místo mladých hochů tvářících se svěťácky, používajících oslovení děťátko a oplývajících notnou dávkou netrpělivosti. A já si zrovna v té době připadala svěží jak babiččin omšelý rukávník.

Instruktora jsem po delším vyptávání potkala na chodbě, kde dotčeně vykřikoval, že pro nikoho není starý dědek. Rozpaky jsem nemohla ani polknout a plížila se ke schodišti ve snaze nenápadně uniknout a nikdy víc se nevracet. Nevyšlo to, byla jsem prozrazena, nacpána do učebny a podrobena zkoumání, co vím o silničním provozu. Byl toho žalostně málo, a tak jsem byla sverepě se tvářícím instruktorem tažena k vozu za hrozi-vého mručení, že „já tady musím všechno vyžrat“.

Nikdy před tím jsem za volantem neseděla a palubní deska škodovky mi nebyla o nic srozumitelnější než řídící panel kosmické lodi. Přesto jsem při pokynu, abych rozsvítila světla, odvážně zmáčkla první knoflík, který mi padl do oka. A temné

tiche nádroží prořízl mečivý hlas klaksonu. Sama jsem se lekla, ale reakce mého spolujezdce mě vyděsila. Nejprve jsem si myslela, že ho budu muset odloupnout od stropního čalounění, kam se v návalu vzteku vymrštil, ale spadl sám, vyrazil dveře a zmizel v temnotě. Polilo mě takové horko, že jsem si v upnuté zimní bundě připadala jako zatavená v igelitovém pytli. Při sebemenším pohybu jsem šustila ztuhlou bundou jako chřestýš a přitom mi po zádech stékaly praménky potu. Rozechvělými prsty jsem se snažila rozepnout zip, ten se zasekl do látky a mně nezbylo než bundu přetáhnout přes hlavu. Celé oblečení včetně svetru i košile se mi vyhrnulo až ke krku a tam se mi zastavilo o hlavu, takže jsem neviděla vracejícího se a znovu v hrůze mizejícího instruktora.

Byla jsem rozhodnuta, že žádné příště už nebude. Ale kolegyně v práci mě přemluvily, dodaly odvahy a já navzdory všem předsevzetím pokračovala dál. Z mého učitele se vyklubal bývalý motocyklový závodník, nazývaný žáky pětituna, a přestože se obrnil trpělivostí, při každém rozjíždění, řazení a na křižovatce brunátněl, hrozivě funěl a vykřikoval věci, z nichž ty slušnější si zaslouží zaznamenání: Dvacet let si myslím, že jsem pedagog, ale vy jste mě z toho omylu vyvedla. Tolik let jezdím, ale co vy svedete, to dodnes neumím. Netlučte se do hlavy, ten trabant měl přednost!

Podržte se, zkoušky jsem udělala na plný počet bodů a od té doby jsem ubohého instruktora neviděla. Dodatečně jsem se dověděla, že už měl dva infarkty a nesměl se rozčilovat.

V řídkých chvílích oddechu jsem se obkládala dostupnou literaturou a jezdila si prstem po mapě, neboť se sluší mít alespoň ponětí o místech, která mi mají být dost dlouho domovem.

Tam, kde se stýká Rudé moře s Indickým oceánem, vybíhá africká pevnina v roh a právě tam leží Somálsko. Rozkládá se

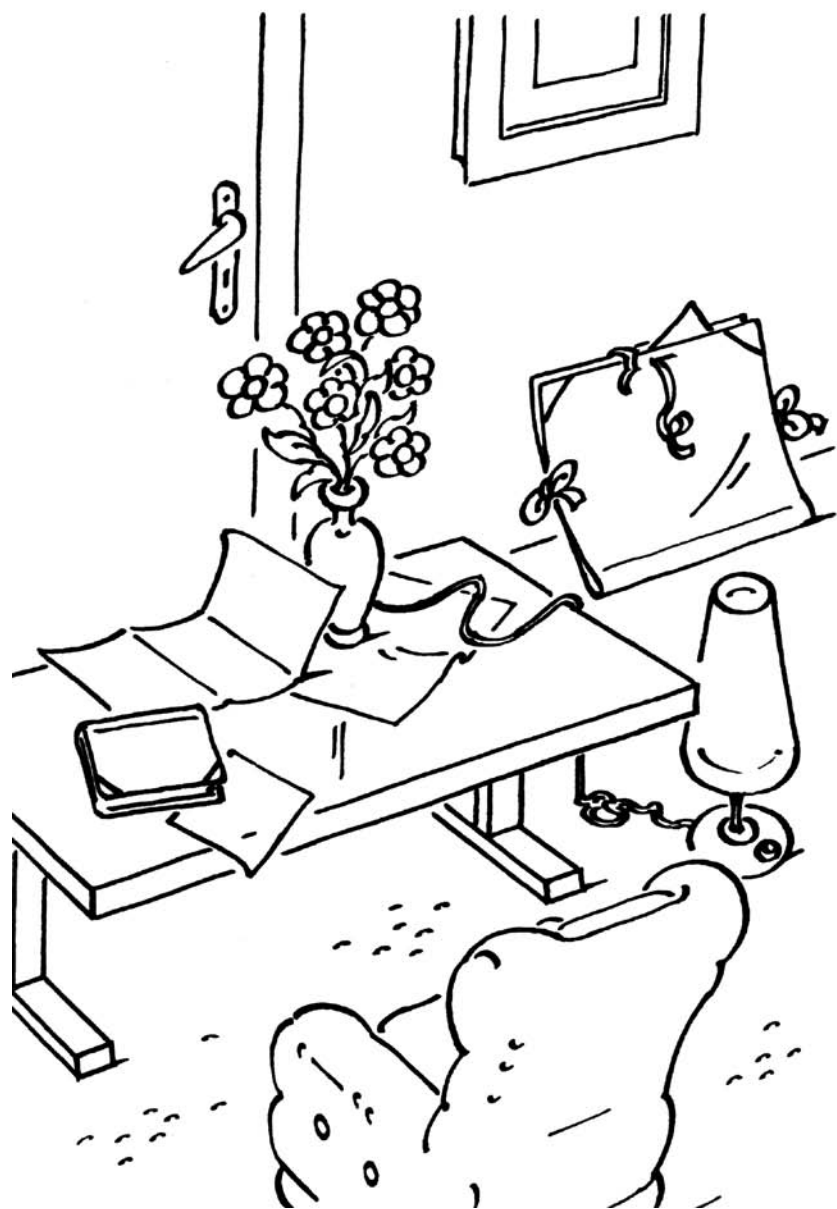
na téměř pětkrát větší ploše než naše republika a je součástí ohromné polopouštní stepi, která je jižně ohraničena řekou Tana v Keni a na západě etiopskými výšinami. Většina té oblasti je pokryta křovím, místy neprostupným, v některých lokalitách se terén s nekonečnými písčnými dunami podobá nehostinným oblastem Sahary. Tu a tam vyrůstá žlutá tráva, ale nikde tu neprší tolik, aby tráva mohla vyrůstat v celistvých plochách.

Hlavní řečištní systém tvoří řeky Juba a Šebeli, ale pouze Juba dosahuje vod oceánu, druhá řeka mizí v pískovištích. Za mimořádně velkých dešťů se obě řeky spojují a pak i vody Šebeli dostihnou oceán. Na severu území jsou pouze řeky sezonního charakteru Daror a Nogal. Vodu mají jen v období dešťů.

Jedinou známkou života jsou akácie, na většině území běžný deštníkový strom euphorbia. V suchých oblastech severovýchodu, zvláště v okolí Erigáva, se vyskytuje rostlina zvaná boswellia. Získává se z ní kadidlo. Zelení jsou v podstatě lemováni pouze vodní zdroje, travnaté porosty zde tvoří nejčastěji daremo, dir a sadehho, pojmy, které mi zatím nic neříkají. Vegetace závisí na prosáknutí půdy solí, a tak podél pobřeží převažují podřadné dřeviny.

Východoafrický buš se prostírá na obrovských prostorách a je sužován horkým a suchým klimatem, je obýván spoustou zvířat, která se soustřeďují okolo vodních toků, jenom pár druhů přežívá v suchých podmínkách buše díky specifickým anatomickým zvláštěnostem. Vyprahlá a na pohled mrtvá krajina se v období tropických dešťů mění jako mávnutím kouzelného proutku v zelenou nepropustnou houštinu, protkávanou koryty valících se kalných vod.

V severních oblastech na kamenitých pláních Gardo je neuvěřitelný nedostatek vody, přežívají zde pouze velbloudi a kozy. Zvláště velbloudi jsou odolní proti žízni, střídmí a skromní. Tomuto archaickému zvířeti stačí jen 35 litrů

vody jednou měsíčně, během dlouhého období sucha se spokojí s okusováním tvrdých trnitých keřů (název kamel — velbloud — pochází z arabského slova hamal, což znamená nosič nákladu). Jsou vlastně součástí domu, neboť kromě jiného nosí jako náklad z místa na místo ohnuté klacky a rohože, ze kterých nomád staví svoji chýši. Ale hlavní přednost velbloudů spočívá v poskytování obživy. Čerstvé velbloudí mléko je veškerou potravou nomáda a při dostatku pastvy vypije 8–10 litrů mléka denně. V období sucha je množství redukováno na polovinu, ale má zase navíc maso ze zvířat, které je nucen porazit pro nedostatek vody. Častěji než jednou nebo dvakrát měsíčně však nomád maso nemá.

Čerstvé velbloudí mléko má velice příjemnou chuť a na břicho projímavý účinek. Pokud se hned nevypije, je přechováváno ve vysmolených nádobách a pak prý chutná prapodivně. V nádobách kysne, žlukne a v tomto stavu je posíláno karavanami do Zanzibaru a Mombasy, kde je považováno za delikatesu a vysoce ceněnou lahůdku.

Celoživotní mléčná dieta zajišťuje domorodcům mladistvý vzhled, těsné sepětí s přírodou jim uchovává rysy, které jinak civilizace ničí. Nomádi milují svá stáda, i když sestávají třeba jen ze tří zvířat. Milují svoje svěřence víc než své ženy a také jim věnují více času i péče.

Základem legend, které dodnes každý Somálec pyšný na svůj původ střeží jako kulturní dědictví, je invaze Agiurán. Podle pověsti potkalo šest synů v lesích arabského cizince, který před nimi vylezl na strom. Ale muži ho nezahlídli, neboť jej chtěli mít za přítele a pomocníka proti nepřítelům. Požádali ho, aby slezl dolů, a vyhověli jeho žádosti o svou nejstarší sestru. Donesli ho domů, oženili se sestrou a darovali mu mnoho krásných velbloudů. Jejich děti byly kulturně nejpokročilejším kmenem, nejlépe vyzbrojeným díky pomoci Arabů, a vytlačily ostatní kmeny směrem k Etiopii.

Sami Somálci se hlásí k arabskému původu, ale neustálý pohyb a polygamie přispívají k nejasnostem a míšení. Muslimské náboženství dovoluje Somálci až čtyři ženy a nomád velmi často některou ze svých žen či dětí nevidí po měsíce i roky, což je způsobeno zákonitostmi nomádského života, putováním s velbloudy obrovskými rozlohami a nehostinným terénem. Jejich těžký způsob života vede k fatalistickému přístupu. (Včera jsem měl bratra, dnes ho má lev.)

Somálci jsou jednotní v řeči, víře i tradici. Je to lid hrdý, odhodlaný a odvážný. Somálský nacionalismus má základ ve volnosti. Tato horká země písku, pruhů nízké žluté trávy je jejich světem a svoji zem dobře znají. Velbloud je symbolem postavení ve společnosti a ukazatelem bohatství. S výjimkou mimořádných případů nejsou velbloudi sedláni a slouží pouze jako nosiči.

Somálsko je světem muže. Není to tak dlouho, kdy připravit muže o život stálo sto velbloudů a ženu pouze padesát. Ale tradice ustupují, i když velmi zvolna. Pořadí důležitosti zůstává neměnné — na prvním místě velbloud, pak žena, ovce a kozy.

Zprávy o prvních kontaktech se Somálci pocházejí z Egypta z období VI. dynastie (4000 let př. n. l.) a týkají se vonných látek a kadidel, které somálští obchodníci nabízeli na horním Nilu na trzích. Toto kadidlo, starodávné a oslavované rituální aroma, bylo lákadlem pro četné egyptské expedice, jež kromě kadidla později získávaly také otroky, slonovinu, drahá dřeva (eben) a leopardí kožešiny. Egyptské obchodníky nezajímaly jižní suché části Somálska, zvané Tunehesceu nebo Cush, ale země omývané Indickým oceánem, zejména severně položené hornaté oblasti u Adenského zálivu. Tuto oblast nazývali Punt o To Neter, což znamená Božská země, nebo ji také zvali Aromas čili Země vůní. V této zemi leží také hornatá oblast připomínající americké Colorado, krajina bez vegetace, jen holé skalní útesy, v období dešťů rozervané

vodopády. Planiny bez vegetace pokryté obrovskými kameny prý připomínají bojiště opuštěné obry, které již omrzelo vrhat po sobě balvany.

První zprávy organizovaných expedic přes Rudé moře z doby 2000 let př. n. l. jsou zaznamenány na basreliéfu v chrámu Amun v Deir-el-Bahari z časů královny Hatšepsut. Některé z postav ukazují oblečení a charakteristické rysy identické s těmi, jež odpovídají nejčistší charakteristice Somálců a patří k jejich nejtypičtějším projevům prakticky až do dneška. Dalo by se říci, že následníci královny se považovali za pány Somálska, neboť tato země je uvedena na dlouhém seznamu zemí a lidí, které dobyli. Ale žádná památka či stavební činnost Egyptanů zde není patrná, takže zřejmě šlo jen o nájezdy, přepadávání země a hledání kadišel, používaných nejen při náboženských obřadech, ale také pro balzamování.

V africkém rohu se střídal mír a neklid. Egyptané zde hledali koření a vonné látky do faraonových chrámů, feničtí obchodníci, Řekové a Římané se zde také objevovali a nazývali somálský lid Berbery. Odtud pochází název přístavu Berbera v Adenském zálivu.

V 10. století somálské nomádské komunity obsadily zemi podél Adenského zálivu, Gallové pocházející z Etiopie se usadili v centru a na jihu žily etnické skupiny Bantů, předků dnešních Pokomo. Mezi těmito kmeny probíhal boj o nadvládu, projevoval se vliv Arabského poloostrova a etiopského království. Název Somali se objevil poprvé na počátku 15. století ve vojenském songu oslavujícím vítězství. Cizí vliv v zemi se projevil nad Somálci v 16. století, kdy severní somálské pobřeží včetně přístavu Leila spadalo pod tureckou nadvládu, zřejmě jako kompenzace turecké pomoci muslimům v boji proti Etiopcům. Na jihu se uchopil moci zanzibarský sultanát, který v přístavních městech vybudoval pevnosti a obsadil je vojenskou posádkou.

V 19. století se stalo Somálsko předmětem koloniální rivality mezi Itálií, Francií a Velkou Británií. Proti evropským kolonizačním snahám vedl boj Mohammed Abdulláh Hassan, který organizoval guerilový boj. Jeho stoupenci, nazývaní Brity Dervišové, se sjednotili na podkladě muslimského nacionalismu a vyhlásili kolonizátorům svatou válku. Šejk Muhammed, který byl Brity přezdíván Zběsilý Mullah, byl v bitvách úspěšný a ve čtyřech válkách v letech 1900–1904 Brity porazil. Definitivně byli Dervišové poraženi až v roce 1920, kdy Britové nasadili kombinované vojenské síly — vzdušné, pozemní i námořní. Obrovský bronzový pomník somálského národního hrdiny s tasenou šavlí na vzpínajícím se hřebci zdobí jednu z křižovatek hlavního města.

Britský protektorát trval až do roku 1960, kdy prvního července italské Somálsko získalo nezávislost, spojilo se s bývalým britským Somálskem a vytvořilo Somálskou demokratickou republiku. Každoročně je první červenec oslavován, zastaví se doprava a od rána se řadí pestrobarevné průvody, cesty jsou zataraseny alegorickými vozy a pronikavě vyhrává somálská hudba. Za skandování hesel a rytmického podupávání postupuje průvod pomalu městem, z transparentů se usmívá prezident a ve větru se vesele třepotají modré vlajky s bílou pěticípou hvězdou.

Z celkové plochy 63,8 milionů hektarů je pouze 8 milionů hektarů orná půda, z níž jen 5 procent je kultivováno. Ostatní plocha slouží pastevectví. Podél řek Juby a Šebeli se pěstuje kukuřice, rozprostírají se plantáže banánovníků a třtiny, běhlají se bavlníková pole a na plantážích italských osadníků rostou citrusové stromy, obrovité mangovníky i papájové a kokosové palmy. Podél zavlažovacích kanálů se pěstují melouny a dužnaté plody připomínající dýně. Banány jsou ze země exportovány, ostatní plodiny jsou určeny pro domácí potřebu.

Nejvýznamnějším vývozním artiklem je dobytek. Somálsko má jeden z největších podílů počtu chovaných zvířat na jednoho muže. Na chovu zvířat je závislých 75 procent populace. V Somálsku je největší počet velbloudů. Podle odhadů chodí po světě kolem 10 milionů velbloudů a z toho jich Somálsko chová 3 miliony. Zvířata představují podstatnou část exportu zejména na Arabský poloostrov — asi 55 procent příjmů. 26 procent příjmů představuje vývoz banánů do Itálie a zbytek export kůží a ryb. Somálsko těží 100 tisíc tun ryb ročně, ovšem možnosti produkce ryb jsou mnohem vyšší. Tradiční nomád se rybolovem nikdy nezabýval, zde má Somálsko obrovské rezervy.

Tohle všechno jsem se o Somálsku dověděla z literatury a hned mi nepřipadalo tak cizí.

Konečně bylo všechno sbaleno, vyhotoveny pasy, letenky i očkovací průkazy, zbývalo zařídit pouze pár maličkostí a rozloučit se s přáteli. Nebojte se, že mi všechno prošlo tak jednoduše. Pár dnů před odletem Lidunka upadla na hřišti stylem volně loženého pytle brambor a naštěpla si loketní kost. Nastalo horečné běhání na rentgen a dohady s odborníky, jestli bude schopna cestování. Zvážili jsme situaci a po konzultaci s lékaři se rozhodli pro odlet.

Po důkladném rozboru dalšího postupu léčby v horkých krajích vyšla najevo nutnost provést po třech týdnech převaz, a tak jsme museli přibalit něco zdravotnického materiálu. Jedno z pečlivě zabalených zavazadel, nacpaných do poslední místečka, jsem musela otevřít, vyndat pyžamka, trička a krabici bonbonů a do uvolněné škvíry posadit litrovku sálové desinfekce. Dále jsem přibalila sádku, obinadla a dlahy, které jsem upevnila nerez struhátkem v bláhové naději, že dále poslouží v tropické kuchyni.

V závěrečném předcestovním běsnění uběhly dny rozloučení a mlhavé ráno nás zastihlo zkrhlé a nervózní na ruzyňském letišti v očekávání věcí příštích.

První komplikace na sebe nedala dlouho čekat — dostavila se u kontroly zavazadel. Prošli jsme a očekávali svá zavazadla. Vše probíhalo v klidu do doby, než přišla na řadu moje kabely. V tu chvíli se ozvalo pronikavé poplašné pískání, celník okamžitě přiskočil a žádal otevřít zavazadlo. Sotva jsem rozeplula zip, vyvalila se ven záplava triček, obinadel, nezávadného haraburdí a nočník z plastiku, vyplněný sáčkem sádry. Celníkovi se z té roztodivné změti zatočila hlava a nahlédl do pasu, aby zjistil, kam se vlastně s takovým nákladem hrneme. Přimhouřil oči, vnořil ruku do útrob kabely a se zaujetím chirurga operujícího žaludeční vřed vyšetřoval vnitřnosti zavazadla. Po chvíli soustředění, za bezdechého přihlížení napnutého obecnstva, vytáhl příčinu poplachu — lesknoucí se struhátko. Dav vydechl údivem i ulehčením a začal pobaveně štěbetat. Přestala jsme si připadat jak westernový gangster, popadla rozšklebenou kabelu a vyjevené děti a s nočníkem pod paží propochodovala chechtajícími se zástupy.

Táhla jsem děti letištní halou a za námi se potácel huhlající tatínek, klesající pod tíhou cestovních kabel, které praskaly ve švech. Přestože jsem musela doma nechat spoustu užitečných věcí, budila naše zavazadla dojem, že si do Afriky vezeme párek prasat v porážkové váze.

Zpočátku cesta probíhala klidně, ale vzhledem k tomu, že jsem v letadle seděla poprvé, prodělávala jsem řadu vnitřních změn. Se žaludkem až v krku a zalehlýma ušima jsem pozorovala ostré vrcholky Alp a znepokojeně sledovala děti, jak se bez zábran prolévají džusem. Nabádala jsem obě holčičky k pohledu na tu úchvatnou scenerii, ale ty se po jednom mrknutí do hlubin otráveně odvrátily, co prý na těch kopečcích vidím, a věnovaly se vzájemnému otírání vlhkými ubrousky napuštěnými kolínskou vodou. Po chvíli se kolem nás rozšířil oblak vůně, až zasáhl dvojici sedící před námi a snědý cizinec nahlízející k nám skulinou mezi sedadly se rozkýchal

do nekonečné série výbuchů. Tak jsem byla ráda, když nás Československé aerolinie vysadily na římském letišti Leonardo da Vinciho a děti se přebytečné energie zbavily pobíháním po letištních prostorách.

Hodinu před očekávaným odletem jsme se přesunuli do tranzitu, kde jsme čekali na letadlo italské společnosti Alitalia, které nás mělo přenést až na rovník. Seděli jsme v proskleném oddělení letiště a usazení ve sklápěcích sedačkách sledovali jako v kině pohyb kolosů různých společností po betonové ploše. Na rozlehlou plochu zbrázděnou barevnými čarami se slétali oceloví ptáci, za pomrkávání signalizačních světel najížděla letadla na runway a v ohlušujícím rachotu startujících kolosů se proplétaly žluté manipulační vozíky. Děti sledovaly se zatajeným dechem stříbřitě se lesknoucí ocelová těla a mně ve změti tvarů a barev splyvaly názvy Concorde, Airbus, Corvette a jiné v nebeský guláš.

Po tříhodinovém zpoždění, právě když děti zkroucené na sedadlech vyčerpáním usnuly, bylo letadlo konečně připraveno ke startu. Ale děti nebyly k probuzení. Přehodila jsem si bezvládnou Janku přes rameno a jen napolo probuzenou a stále klopýtající Lidunku táhla za sebou. Jiří popadl obě tašky, které asi dlouhým čekáním nakynuly, a chodbou připomínající vnitřek měchu harmoniky jsme se přesunuli z letištní budovy přímo do letadla. Ve dveřích prostoru pro cestující nás uvítal fešný kapitán, ochotný stevard mi pomohl uložit děti a já se začala shánět po tatínkovi. Všichni už seděli na svých místech, když se Jiří objevil. Klesl na sedadlo a zasyčel: „Ty vaky si dej, kam chceš, já tě varoval. Kapitán mě upozornil, že pokud budou potíže s vyvážením letadla, musím nechat tašky na letišti.“ Ve sladké nevědomosti jsem netušila, že uvítací proslov kapitána byl završen výhrůzkami a kritickými připomínkami k našim zavazadlům. Dodatečně jsem se vyděsila, neboť tašky obsahovaly věci naprosto nezbytné. Nemohla jsem postrádat ani zubní pasty, ani tuby

uspávacích prášků, natož celý náklad. Jiří si ponechal pouze noviny a pouzdro s brýlemi, usadil se na vzdálené sedadlo a tvářil se, jako by cestoval do Afriky jen proto, aby si v křídle přečetl dva dny starou Večerní Prahu. Tak jsem usoudila, že se touto nechutnou a otravnou situací nemíní dále zabývat a přešla jsem v akci. Naaranžovala jsem spící děti kolem sebe, pod nohy nám nacpala obě zavazadla a přes to všechno rozprostřela svoje široké plisované šaty. Vypadala jsem jako obrovský rejnok těsně před slehnutím.

V tu chvíli se chodbičkou přiřítíl kapitán v závěsu se stewardem, zuřivě se rozhlíželi a divoce gestikulovali. Jiří tiše pokušoval a s nesmírným zaujetím pročítal sportovní zprávy. Konečně se oba otočili, pokrčili rameny, s profesionálním šarmem pohladili spící děti a po přání dobré noci odešli k pilotní kabině. Byla jsem klidná, protože jsem nerozuměla ani slovo. Zato Jiří si vyslechl několik alternativ, jak se zachová kapitán, až najde toho chlapa s nadměrnými zavazadly, a vrhal na mě chladné pohledy. Dávala jsem najevo, že jsem toho zas tolik nevyvedla, ale Jiří mne zmrazil pohledem a výmluvně ukázal na cedulku nad mou hlavou. Názorně předváděla, co si cestující může vzít do kabiny: plášť, aktovku a deštník.

Ale to už se rozsvítily pokyny Připoutejte se a Nekuřte, motory zařvaly a letadlo rolovalo na dráhu. Teď už mě nevy-sadí, řekla jsem si, popleskala nadité tašky, zachumlala se do deky a propadla se do říše snů.

Probudilo mě prudké slunce a rejdní potomků. Rozespalé střapaté hlavičky se vymotaly z huňatých pokrývek a dožado-valy se snídaně. Za chvíli se rozhrnul závěs a do chodbičky se vnesl stevard. Táhl za sebou vozík, z jehož útrob vytahoval horké alobalové misky s jídlem a naléval čaj nebo kávu. Než jsem stačila zaregistrovat jakýkoli pohyb, děti nenápadným hmatem přemístily sáčky s cukrem, solí a sušenou smetanou do kapes a sáply se po jídle jako vyhladovělé šelmy. Zahla-holily dvojhlasně buona giorno — dobré ráno — a potěšený stevard jim přidal k snídani omalovánky. Grazie, grazie — pištěly děti díky, kučeravý Ital se usmíval a sršel ochotou. Sotva však zmizel z dohledu, vyšťouraly Janka s Lidunkou z jídla olivy, pokrčeným nosem začichaly k miskám, zača-ly se tahat o ubrousky a drobit po celém okolí. Raději jsem se otočila a podívala se z okénka. V tu chvíli jsem strnula a zapomněla na snídani. Pod námi čněly ostré a tmavé vrchol-ky etiopského pohoří ozářené vycházejícím sluncem. Zdály se tak hrozivě blízko, až jsem měla obavy, že musí odřít bři-cho letadla, že nás rozpárají a my bídne zahyneme, protože mám pod sukní ty vaky. Znovu mi zalehly obě uši, žaludek se rozkmital, a tak jsem nechala starosti s přetíženým letounem na pilotovi, otvírala pusu a polykala naprázdno, abych překo-nala nepříjemný tlak v uších. „Vypadáš jako ryba,“ konstato-valy děti s potěšením a v pohodě se věnovaly omalovánkám.

Cestování letadlem absolvovaly děti se stejným nad-šením jako jízdu na kolotoči, na rozdíl ode mne netrpěly nevolností, spíše nezřízenou chutí k jídlu a neuhasitelnou žízní. Ale musím přiznat, že na svůj věk se chovaly celkem slušně a posádka letadla častovaly spikleneckým pomrká-váním a plejádami úsměvů. Kapitána okouzly natolik, že

jim osobně donesl mapu světa s nalepovacími obrázky. Děti si rozložily desky, moje rady ignorovaly a zvířata, letadla i stavby umisťovaly pouze na mapu Afriky. A tak se k dlouhokrké žirafě tulil na rovníku lední medvěd, napříč Saharou přebíhalo sobí spřežení a v pralesích Konga vyrůstalo římské Colosseum.

Konečně se po mnoha hodinách letu nad pustou a jednotvárnou krajinou objevil oceán. Asi pět set metrů od pobřežních skal vystupoval z vody korálový rif, nad nímž se vlny oceánu lámaly a se zpěněnými hřbety rozlévaly po písčných plážích. Letadlo sledovalo pobřeží a pozvolna klesalo, až jsme rozeznávali stříbrnou stužku řeky. Spěchala k oceánu, ale skončila náhle v rozsáhlých písčných plochách, aniž k vodám oceánu dospěla. A všude jen písek, sem tam křoviska a tu a tam pár nahloučených kulatých chýší. No nazdar, řekla jsem si v duchu, moc útulně to tady nevypadá.

Z neradostných úvah mě vytrhla Janka oznámením: „Chci čurat.“ Nalítá jak pupenec zjara se sesunula ze sedadla do chodbičky. V ten okamžik se rozsvítily pokyny k připoutání a letuška nám oznámila, že se blížíme k Mogadišu, hlavnímu městu Somálska. Popadla jsem dítě a připevnila je k sedadlu popruhy, protože stevard správné upnutí pásů kontroloval. Zabalila jsem omalovánky i mapy, letadlo zakroužilo nad oceánem, elegantním obloukem zamířilo k letišti a snášelo se na betonovou plochu.

Sotva jsme dosedli na zem a stroj se zastavil, vyřítla jsem se s Jankou na ruce, seběhla schůdky a pod letadlem se rozlila louže. Dítě s úlevou vydechlo a já teprve teď zjistila, že dýchám, jako bych měla na obličejí přitisknutý igelit. Vítr hnal proti nám závěje písku a všude horko, vlhko, zmatek a domorodci. Připadala jsem si jako chronický astmatik, který absolvoval běžickou stovku, a pak ho strčili do sauny.

Po dobu vyplňování příletových formulářů jsem pokoukala po nehostinné letištní budově i po domorodcích

a odhadovala, jakého věku se dožívají a jakou šanci přežít máme v tomto podnebí asi my.

Po absolvování nezbytných formalit jsme se i s kufry naložili do připraveného vozu a zamířili k městu. Po stranách silnice se míhaly ježaté kaktusy poseté červenými květy, v dálce svítily bělostné stavby mešit, mohutné kmeny palem mávaly vějíři listů až kdesi ve stratosféře, ale my jsme krásu tropů nevnímali a jenom lapali po dechu.

Rozpálené město rozložené při pobřeží Indického oceánu na písčných pahorcích se táhlo v širokém pruhu sedm kilometrů hluboko do buše. Asi po pěti kilometrech jsme odbočili z asfaltové silnice na písčnou cestu sevřenou bílými zdmi zahrad, plnou dužnatých pryšců, povykující mládeže a hýkajících oslů. Ze zdí se přelévaly vodopády stále kvetoucích keřů bouganvilií ve všech odstínech červeně. Před jednou ze zdí jsme zastavili, protáhli se malou brankou, prodrali se spleť zelených trásní a spatřili obydlí, které se na několik let mělo stát naším domovem.

Připadala jsem si jako v pohádce a vůbec by mě nepřekvapilo, kdyby se po odhrnutí zelené opony objevila chýše na muří nožce. Místo křehké stavby však stál uprostřed zahrady bytelný zděný dům se zvýšeným podlažím a rozlehlou terasou, nesoucí na mohutných sloupech téměř rovnou střechu. Místo dveří síť, místo oken ozdobné mříže a sítě, na zemi žádné lino, koberce či rohože, ale leskle modré dlaždice, hladké a kluzké jako zamrzlý rybník.

Celá zahrada byla olemována bílou zdí posetou střepy, mezi nimiž se natrásali pestrobarevní ptáci a dráždili bezmocné kočky, které se mezi porcované láhve odvážily jen s největší opatrností. S naším příchodem se hladové kočky přesunuly na plechovou střechu garáže. Silné ocasy jim visely jako huňaté střapce do dvorku a zelené oči ostražitě pozorovaly nové obyvatele. Občas se ozvalo hněvivé zaječení následované přesunem střapců, ale vedro utlumi-

lo veškerou činnost, pouze mouchy a čmeláci si zachovali aktivitu.

Zahrada na první pohled šokovala změtí barev. Z přehřlí zeleně prorážely červené květy ibiškových keřů, sytá žluť akácií a množství ptáků a hmyzu v různých velikostech a odstínech. Před vchodem na terasu se rozložil mohutný oleandr s náručemi pivoňkových květů, obydlený stříbřitými lišaji. Z verandy se vcházelo rovnou do obývací haly zařízené po evropsku a dále pokračovala chodba větvící se do ložnic a koupelen. Přestože byl dům velký a prostorný, většinu času se dalo žít pouze na verandě vybavené bílým zahradním nábytkem, neboť tam vanul větřík a silným porostem se slunce neprodralo.

V zadních prostorách zahrady měl svůj domek domorodý hlídač Mohamed Musa Nur. Každý dům měl svého hlídače. Nebyla to nutnost, neboť domorodci se k nám chovali přátelsky, ale hlídač dodával domu pocitu klidu a pohody.

Musa byl asi třicetiletý chlapík, vždy pečlivě upravený. Nosil modrozelenou kostkovanou sukni upnutou řemenem, čistou bílou košili a sandály. Za pasem měl ostrou dýku a tvář ozdobenou jizvou po sečné ráně.

První dny našeho pobytu trávil celé noci na polním lehátku na terase těsně u dveří. Když jednou večer přišel Jiřího navštívit kolega z ústavu, vyděsil ho Musa k mrtvici, když mu ze tmy vyskočil za zády s nabroušenou zbraní v ruce. Když takto několikrát předvedl řádnou ostrahu, zalehl vždy do svého domku a tvrdě spal až do rána. Většinu času však trávil mimo své pracoviště, neboť měl za městem v buši ženu Mariam, ročního Mohameda a pět slepic.

Vycházeli jsme dobře, Musa byl sympatický hoch, rychle se s našimi děvčaty spřátelil a já měla dost často pocit, že mám děti tři.

LEDEN

O TOM,

z čeho česká kuchařka v Somálsku vaří. Potkám dvoumetrového varana, skladníka Avokáté, velblouda Pepu a ostatní obyvatele veterinárního diagnostického ústavu. Seznámím se s provozem na pláži.

Jitra jsou v tropech okouzující. Ticho není rušené řinčením tramvají ani kokrháním kohoutů. Když jsem otevřela oči, obrysy palmových listů se promítaly jako stínové obrázky narýsované na zružovělou oblohu. Než jsem se stačila protáhnout, chvilka příšeří pominula a nad střechami se vyhoupl rudý kotouč. V tu chvíli se rozezpívali ptáci, v dálce zahýkal osel a do rezervoáru začala žbluňkavě natékat tenkým pramenkem voda. Z ložnice dětí se ozvaly hádky, dunění drátěnek a ječení. Tak mi každé ráno poskytovalo tolik klidu a pohody, kolik by prošlo ouškem té nejmenší jehly.

S rozbřeskem jsem se hnala do kuchyně, zahнала zbytky slídící havěti, přemohla žaludeční nevolnost a pustila se do přípravy snídaně. Navařila jsem konev čaje a na podnos obehnaný vodním příkopem proti mravencům jsem upravila palačinky, perník nebo opečené rohlíky. A začal den, už od počátku horký a dusný, plný písku, dětských hádek a brebentění domorodců za zdí.

Každé ráno jsem si kladla otázku, co uvařit. Vlekla jsem s sebou kuchařskou knihu, ale nemohla jsem se nikdy do receptu strefit. Suroviny, které byly k dispozici v tropech, v jihočeské kuchařce uváděny nebyly a já stejně nevěděla, jak se ty podivné tropické plody jmenují. A když jsem se snažila vybrat recept z kuchařky, musela jsem vynechat pokrmy z vepřového masa nebo jsem zase narazila na nedostupné koření.

Největším problémem byla příloha. Zůstala jsem u hovězího na sto padesát způsobů a denně jsem matlala knedlíky z vody, hladké mouky a sušeného droždí. Výsledkem prvních pokusů byly dělové koule a pak zas hustá mazlavá břečka, ale po čase jsem se vypracovala v knedlíkovou expertku a výrobky, které jsem v poledne servírovala na stůl, byly hebké a chutné. Přesto mi tato výtvarná činnost nečinila žádné potěšení a v duchu jsem se utěšovala pomyšlením, že po návratu domů budu vařit pouze brambory nebo rýži a knedlíky budu zásadně kupovat hotové v polotovarech.

Za pobytu v tropech jsme museli ledacos zvládnout. Naučili jsme se jíst všechnu zeleninu i prapodivné tropické ovoce, ale hlavním jídlem zůstávaly banány. Žluté, vyzrálé, po desítkách se spirálovitě vinoucí na dužnatém stvolu. Oloupané zelené plody vařené v osolené vodě chutnaly po bramborách, pečené s rohlíky připomínaly žemlovku a vyzrálé plátky smažené na oleji se na jazyku rozplývaly jako jablka v těstíčku.

Ale když jsem medovým hlasem lákala děti k jídlu a na dotaz, co je uvařeno, odpovídala velice stereotypně — banány, vařené, pečené či smažené — protáhly děti obličej a znechuceně vřískaly: „Zase banány, jsme snad opice? To nemůžeme mít jednou pořádné jídlo jako normální lidi?“ A myslely tím vepřové, uzené či svíčkovou a vždy s knedlíkem.

Ve věku polotovarů se jen málo žen vydává v kuchyni tak jako já za svého tříletého pobytu v tropech. Zcela jsem se vžila do představy doby kamenné, mamutů a jeskyní a byla jsem nadšena, že si zvěř nemusím vyhledávat, ubíjet a stahovat. Pokud jsem přistupovala ke stávajícím problémům s tímto názorem, jevil se porcování kýt, pečení chleba či tlučení kokosových ořechů docela příjemným zpestřením a rozptýlením v mém životě jeskyňky.

Tropické ovoce obřích rozměrů, prapodivných tvarů a nezvyklé chuti se houpalo ve větvích zahrady a hostilo celé

pluky mravenců. Podnikla jsem biologický pokus a ochutnala velké srdčité plody porostlé ostny. Bílá dužnina s černými jádérky chutnala sladce po malinách a já ve stínu oleandru celé odpoledne očekávala, zda oslepnu, ohluchnu nebo se alespoň obalím vyrážkou. Pokus dopadl dobře, a tak jsem získala další možnost zpestření jídelníčku. Později jsem zjistila, že se ovoce nazývá anona a v tropických krajích je považováno za rajský plod.

Malá kuchyňka, komunikující s jídelnou servírovacím okénkem, se pro mě stala na dlouhou dobu mučírnou. Přizpůsobena mým požadavkům instalováním lednice, plynového sporáku a překrytím otvorů ohniště dřevěnou deskou vyhlížela útulně jen do té chvíle, než jsem se vnořila do jejích útrob. Ze všech skulin vylézali švábi. Tmavě hnědí, rychlí jako blesk a deseticentimetroví. Dlouhými tykadly reagovali na moje pohyby jako radarem, při pokusu zlikvidovat je se vznášeli, bzučivě mi poletovali kolem hlavy a přiváděli mě k šílenství. Pro českou hospodyňku, kterou v domácím prostředí vyvádí z míry pouhá žížala v salátu nebo mol tiše poletující ve skříni, je šváb těchto rozměrů zcela zákonitě příčinou k hlubokým mdlobám. Omdlávala jsem odporem jen do doby, než jsem zjistila, že podlaha, na kterou se skládám, je plná švábů, mravenců a stonožek nejrůznějších velikostí.

Občas byl k dostání cukr a jindy zase mouka; cukr ve formě žlutých krystalů a mouka pouze hladká a plná červů. Párkrát se dala sehnat i rýže, ale tu jsem si nechávala v zásobě místo léku při utěšňování odpadového potrubí přecpaných dětí. Místo tuků jsem používala margarín v kilových plechovkách nebo čirý podzemnicový olej nalévavý z kádí.

Jídelníček se většinou skládal z masa skotu zebru, ryb, oleje, ovoce, zeleniny, ovesných vloček a endiaronu, léku proti průjmu. Špek, uzeniny, vepřové maso, máslo, sýry a veškeré sladkosti nadlouho z našeho jídelníčku vypadly.

První setkání s mlékem skotu zebu mě uvedlo do rozpaků a marně jsem uvažovala, jak vydržím v tropech s dětmi předškolního věku bez krůpěje mléka od české krávy. Tuto životodárnou tekutinu nosily domorodé ženy v amforách spletených z listů palmy a vysmolených páchnoucí směsí. Koupila jsem tohle mléko jen jednou a všechno vypil Musa. Ani kaše či pudink nebyly pro Evropana přijatelné, neboť po všech úpravách z nich prorážela asfaltová příchut'. Nakonec nás, jako ostatně ve všech překérních situacích, zachránil tatínek. Denně vozil z farmy za městem v litrové láhvi od džinu mléko, ze kterého jsem vyráběla jogurt a vařila dětem ze sušených vloček ovesnou kaši.

Často jsem vařila špenát, jehož velké listy připomínající lopuch jsem dlouho sprchovala ve vaně a ještě pak nám v zubech skřípala zrnka písku. Vynikající zelené fazolky bez vláken se na jazyku jen rozplývaly, obrovské tuhé papriky plněné mletým masem se staly oblíbeným jídlem dětí a plody baklažánů smažené na oleji vzdáleně připomínaly bramborové hranolky.

Zvláště mě zaujaly hráškově zelené plody připomínající tvarem přerostlou okurku, které chutnaly po květáku či kedlubnu. Připravovala jsem z nich zelí jako přílohu k nekonečné řadě hovězích pokrmů, ale naše národní jídlo moje výtvořry připomínaly jen s velkou dávkou fantazie.

Veterinární diagnostický ústav, kam dojížděl Jiří za svými povinnostmi, byla moderní atriová budova postavená na okraji města, vroubená bušem s roztroušenými akáciemi.

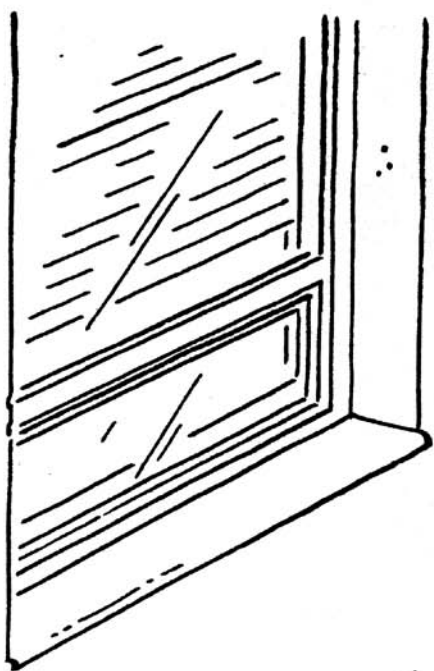
Vlastní kancelář, kterou sdílel s příjemnou doktorkou Fádumou a plachou laborantkou Anap, byla moderně vybavena a prosklenou stěnou dokonale osvětlena. Hlavním pracovištěm mého muže byla pitevna umístěná v zadních partiích budovy. Tam jsem nikdy nevkročila. Většina pitev se stejně odehrávala přímo v terénu, neboť jak žirafy, tak velbloudi nejsou žádní drobečkové a kde uhynou, tam se také pitvají.

Přestože nás obě děvčata doma často navštěvovala, byla jsem na jejich pracovišti jenom jednou. Prohlédla jsem si termostaty, odstředivky, mikroskopy, a zrovna když mi Anap vysvětlovala tajemnou symboliku dlaní pomalovaných barevnými křížky a tečkováním, objevil se pod okny dvoumetrový varan. Prehistorická stvůra se pohybovala jako tank podél zdi, šupinaté tělo na silných nohou bylo zakončené mohutným ocasem a jako šlehající bič se vymršťoval dlouhý, kobaltově modrý jazyk. Varan obešel u vchodu spokojeně spícího hlídače a namířil si to přímo do vnitřku atria. Obcházel květinové záhony, nahlížel do zákoutí a hledal nějaký zbytek uhynulého zvířete. Kolem se seskupili domorodci a jeden se snažil vyhnat zvíře ven z budovy. Ale ubohý varan z tolika lidí ztratil nervy a nemohl se strefit do centrální chodby směřující k východu. Nacpal se do kouta, nafukoval se, výstražně syčel a ve zmatku se snažil vyšplhat na stěnu. Koště odrážel mohutnými záběry ocasu a musela jsem uznat, že vlastní opravdu účinnou zbraň. Maso těchto ještěřů je prý velice chutné a připomíná telecí, ale při pohledu na nadýmající se zvíře, napřimující své mohutné tělo a zlobně syčící, mě navždy přešla chuť na ještěří řízky.

Skladník ústavu, zvaný Avokáté, byl posedlým motoristou. Jeho pracovní náplní bylo bdít nad zásobami lihu, acetonu, chemikálií, skla i pneumatik. Střežil bedlivě svěřený materiál, klíče z ruky nedal, a přesto se vždy líh po čase odpařil.

Co se hýbalo a vrčelo, tomu skladník neodolal, zejména když byl povzbuzen zásobami lihu. A tak se stávalo, že v případě, kdy se Avokáté dostal k vozu a přemluvil majitele, zůstával sklad několik dnů nedobytný. A ani celá četa andělů strážných v plné pohotovosti nemohla zabránit karambolu, když se Avokáté řítíl vypůjčeným vozem městem. Finále těch výletů bylo poněkud stereotypní: Ozvala se rána a padající suť a oblaka prachu dopadly na vůz hluboko vnořený do zdi. Po několika dnech se ve skladu objevil ofáčovaný Avokáté

a delší dobu se zdržoval na pracovišti. Zkazky o pirátu silnic se šířily rychlostí blesku a půjčit vůz skladníkovi se rovnalo jistotě, že bude odepsán.

Jednou se před vstupní branou ústavu shromáždili povykující domorodci, v jejichž středu hrdě vykračoval mládenec, vlekoucí na provázku ubitou písečnou zmiji. Tlustoučký had se převaloval na písečné cestě a bosé nohy domorodých hrdinů uhýbaly před neživým tělem v legračních poskocích. Před pomníkem z kamenných kvádrů předváděli lovci průběh zápasu s plazem, když se ozvalo zařvání motocyklu. Čísi hlas zoufale vyjekl: „Avokáté!“ A už se na ocelovém oři řítíl přímo na shluk lidí skladník, zubil se od ucha k uchu a předváděl své umění bez držení řídítek. Somálci zděšeně prchli za keře, jenom had zůstal vprostřed cesty i s provázkem. Avokáté se v mžiku přiřítíl, sjel po hladké hadí smyčce a přistál na pomníku.

Avokáté jako obvykle přežil, ale pomník se zhroutil. Šéf ústavu zuřil a skladník celé odpoledne s provinilým úsměvem pomník opravoval.

Mezi budovami rozlehlého ústavu se loudal domácí velbloud zvaný Pepa. Nakukoval do oken, znaveně shlížel z třímetrové výše na technika opravujícího chladicí aparaturu, a pokud Jiří pitval na písečném prostranství, mohl se spolehnout na přítomnost věrného asistenta Pepy.

S pohrdavě staženými pysky jukal velbloud Jiřímu přes rameno, bez mrknutí oka znalecky prohlížel zakrvácené skalpely a po chvíli odešel znechucen zdoluhavou pitvou k domorodci Alimu, který uprostřed prostranství pral v neckách bílé obleky personálu. Nudící se Pepa laškovně kroužil kolem nasupeného Aliho, zažloutlými zuby ho chytal za košili a považoval za milé rozptýlení, když se Ali rozehnal namočeným prádlem ve snaze odehnat rušitele. Teprve uražen úspěšným zásahem se velbloud prskaje odkolébal

s nozdrami ozdobenými mydlinkami. Ubohý domorodec zjistil, že velbloudího laškování využila drzá somálská koza, sežmoulala mu noviny a jako zákusek požvýkávala sušící se prádlo naservírované na šňůře. Domácími zvířaty sužovaný Ali si zoufale rozdál zápas s kozou a volným stylem získával dřevé prádlo zpět.

Pepa už zase asistoval u uhynulého slůněte a hekal a funěl více než pitvající, který tupil skalpel o šedou tělní pokrývku ubohého zvířete. S Pepou za zády se stávala pitva vsutku náročným úkonem, neboť v návalu zvědavosti velbloud nesledoval, kam šlape, a v profesionálním zaujetí pouštěl provazce slin pitvajícímu na záda.

Velbloud se pohyboval volně po celém areálu ústavu, sledoval bedlivě všechny akce, žádnou jemu dostupnou pitvu nezanedbal a Jiří se často vracel ze zaměstnání zpocený a poslintaný.

